

Єрмолаєва Тетяна Вікторівна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри екологічного права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, Україна, м. Харків
e-mail: tana28@ukr.net
ORCID 0000-0002-4071-7490

doi: 10.21564/2414–990x.137.101650
УДК 349.6

ПРОБЛЕМИ ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ ПРИ ЗАХИСТІ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ

Розглянуто основні проблеми, які перешкоджають належним чином захищати екологічні права громадян у судовому порядку. До них віднесено наявність вичерпного переліку підстав звернення природоохоронними організаціями до суду, що є обмеженням відповідно до міжнародних стандартів. Наступна проблема стосується правової необізнаності громадян щодо способів захисту екологічних прав та їх нераціональне використання, зловживання правом. Перешкоджають реалізації екологічних прав у деяких випадках і інтереси інших осіб, а також неналежне дослідження всіх обставин справи судом.

Ключові слова: екологічні права громадян; правосуддя; стратегічні судові справи; природоохоронні організації.

Єрмолаєва Т. В., кандидат юридических наук, доцент кафедри екологіческого права, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков.
e-mail: tana28@ukr.net ; ORCID 0000-0002-4071-7490

Проблемы доступа к правосудию при защите экологических прав

Рассмотрены основные проблемы, которые препятствуют должным образом защищать экологические права граждан в судебном порядке. К ним отнесено наличие исчерпывающего перечня оснований обращения природоохранными организациями в суд, что является ограничением в соответствии с международными стандартами. Следующая проблема касается правовой неосведомленности граждан о способах защиты экологических прав и их нерациональное использование, злоупотребление правом. Препятствуют реализации экологических прав в некоторых случаях и интересы других лиц, а также ненадлежащее исследование всех обстоятельств дела судом.

Ключевые слова: экологические права граждан; правосудие; стратегические судебные дела; природоохранные организации.

Постановка проблеми. Важливою складовою розвитку правового суспільства є дотримання та захист нового покоління прав людини – екологічних,

зокрема: права на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди, права на отримання інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів та предметів побуту, права на участь у прийнятті екологічних рішень, права на доступ до правосуддя в екологічних справах. Відповідно до ч. 3 ст. 11 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» порушені права громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища мають бути поновлені, а їх захист здійснюється в судовому порядку відповідно до законодавства України. Проведення і реалізація судово-правової реформи в Україні забезпечує пріоритет прав у всіх сферах життя суспільства.

Актуальність обраної теми полягає у необхідності більш ґрунтовного дослідження причин, що перешкоджають належному захисту екологічних прав громадян у судовому порядку.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання щодо способів, форм захисту екологічних прав громадян, порядку їх реалізації були предметом вивчення таких авторів як: Г. В. Анісімова, В. Л. Бредіхіна, М. І. Васильєв, Л. А. Калищук, І. І. Каракаш, Н. Р. Кобецька, І. О. Краснова, Л. П. Решетник, М. Станішевський, Г. О. Третьякова та ін. Проте досі немає усталених наукових напрацювань щодо найбільш гострих проблемних аспектів, які перешкоджають, по-перше, відкриттю провадження у конкретній справі, та, по-друге, винесенню правосудного рішення.

Мета статті полягає в узагальненні судової практики, аналізі стратегічних судових справ для України і виявленні тих чинників, які перешкоджають належній реалізації правосуддя з метою захисту екологічних прав громадян.

Виклад основного матеріалу. Судовий захист прав і свобод людини і громадянина гарантує ст. 55 Конституції України, відповідно до положень якої права і свободи людини і громадянина захищає суд.

Згідно зі ст. 9 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» кожен громадянин має право на подання до суду позовів до державних органів, підприємств, установ, організацій і громадян про відшкодування шкоди, заподіяної їхньому здоров'ю та майну внаслідок негативного впливу на навколишнє природне середовище. Право на звернення до суду за захистом свого порушеного права (право на доступ до правосуддя), будучи самостійним правом, водночас визначає механізм захисту інших екологічних прав.

Аналіз положень Орхуської конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (далі – Орхуська конвенція), а також інших норм законодавства дозволяє виділити такі форми доступу до правосуддя при захисті екологічних прав: оскарження рішень, дій (бездіяльності) державних органів та інших суб'єктів, що порушують національне екологічне законодавство; позовна форма захисту, яка реалізується шляхом подання позовів про припинення небезпечної для середовища діяльності, відшкодування заподіяної шкоди тощо.

К. Медведєв визначає право на судовий захист екологічних прав громадян як юридичну можливість, яка реалізується в охоронному екологічному правовідношенні і полягає у здатності носія такого права вимагати в юрисдикційному судовому порядку застосування до особи, яка порушила суб'єктивне екологічне право або охоронюваний законом екологічний інтерес управомоченої особи, заходів державного примусу [3, с. 5].

Насамперед виникає питання щодо доступу до правосуддя, а саме, хто може звертатися за захистом екологічних прав до суду, крім безпосередньо громадян, прокурора, у випадках, визначених Законом України «Про прокуратуру», а також Уповноваженого з прав людини Верховної Ради України.

Так, ст. 2, пунктами 2, 3, 4 ст. 9 Орхуської конвенції передбачений такий суб'єкт екологічних правовідносин, як громадянська, а держава Україна зобов'язалася забезпечити відповідним представникам зацікавленої громадськості, зокрема: 1) доступ до процедури перегляду в суді законності будь-якого рішення, дії або бездіяльності; 2) доступ до судових процедур для оскарження дій або бездіяльності приватних осіб і громадських органів, котрі порушують положення національного законодавства, що стосується навколишнього середовища; 3) адекватні та ефективні засоби правового захисту, включаючи засоби правового захисту у формі судової заборони [4].

Відповідно до ст. 21 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» до суду також можуть звертатися громадські природоохоронні організації, проте перелік питань, які можуть бути ними оскаржені, обмежені позовами про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, та позовами про оскарження рішень про відмову чи несвоєчасне надання за запитом екологічної інформації або неправомірне відхилення запиту та його неповне задоволення [2]. Проте за міжнародними стандартами таке обмеження предмета позову є необґрунтованим.

Комітет з питань дотримання зазначає, що п. 2 ст. 9 Орхуської конвенції зобов'язує Сторони забезпечити право на звернення до суду природоохоронним організаціям. Також Комітет вважає, що природоохоронні організації мають визнаватися такими, що мають достатню зацікавленість для того, щоб отримати доступ до процедури розгляду в суді і/або іншому незалежному і неупередженому органі, і доступ до протестних процедур має здійснюватися на основі принципу презумпції, а не ексклюзивності [5].

Українська практика захисту природоохоронними громадськими організаціями має чималий позитивний досвід. Серед громадських правозахисних екологічних організацій найбільших успіхів у справі захисту екологічних прав людини досягли «Екоправо-Київ», «Екоправо-Харків», «Екоправо-Львів» (з 2005 р. ЕПЛ – «Екологія-Право-Людина», Львів), Харківська правозахисна група та ін. Прикладом захисту екологічних прав є стратегічна судова справа на захист природного заповідника «Розточчя» від ліквідації (Україна). Природний заповідник «Розточчя» (далі – заповідник) був створений у 1984 р. У 2010 р.

Міністерство освіти і науки України видало наказ про його реорганізацію. Цим наказом передбачалося припинення юридичної особи заповідника при Національному лісотехнічному університеті України шляхом його реорганізації у структурний підрозділ зазначеного університету. Тобто, заповідник за цим рішенням втрачав статус юридичної особи (окремої організації, що має власне майно, працівників, бюджетне фінансування тощо) і ставав структурним підрозділом установи освіти. Зміна статусу заповідника на навчальний заклад змінювала суть цієї установи, послаблювала вимоги до організації та охорони її території, тобто негативно впливало на збереження унікального природного об'єкта. Міністерство обґрунтовувало своє рішення необхідністю припинити порушення бюджетного законодавства при фінансуванні заповідника. Цього ж року його працівники звернулися до Благодійного фонду Дніпровського району м. Києва «Київський еколого-культурний центр», а потім до Громадської екологоправової організації «ЕкоПраво-Київ» з проханням надати юридичну допомогу і зберегти унікальний заповідник від ліквідації. Зберегти статус заповідника було також важливо у зв'язку із запланованим включенням природного заповідника «Розточчя» в міжнародний біосферний резерват «Розточчя». На початку 2011 р. суд першої інстанції прийняв постанову, якою позов громадських організацій задовольнив повністю та скасував наказ міністерства. Справа переглядалася у апеляційній та касаційній інстанціях, але рішення місцевого суду змінено не було. Даним судовим процесом було досягнуто таких стратегічно важливих результатів: а) рішеннями судів усіх інстанцій за громадськими організаціями визнано право звертатись до суду з позовами про захист об'єктів природно-заповідного фонду, якщо такі громадські організації мають в цих справах свій екологічний інтерес, що може бути захищений судом; б) зріс рівень довіри до судової гілки влади серед об'єктів природно-заповідного фонду України, які активізувалися в напрямку захисту своїх прав та інтересів через суди; в) міжнародні процеси, в яких бере участь Україна, зокрема створення міжнародного біосферного резервату, визнано такими, що мають важливе значення в сфері охорони довкілля і мають враховуватись органами влади при прийнятті владних рішень; г) у рішенні суд встановив не лише незаконність наказу, але й недотримання Відповідачем принципу пропорційності владного рішення, оскільки внаслідок прийняття наказу міністерством не дотримано балансу між несприятливими наслідками для заповідника і цілями, на досягнення яких спрямоване оскаржуване рішення (тобто для усунення порушень бюджетного законодавства), що є самостійною підставою для скасування оскаржуваного рішення, але надзвичайно рідко використовується у судовій практиці [12, с. 33–34].

Ще один недавній приклад. Обухівський районний суд Київської області ухвалив рішення у справі пожежі на нафтобазі БРСМ в інтересах постраждалих людей. Масштабна аварія на нафтобазі, яку обговорювала вся країна, сталася у червні минулого року. Вона забрала життя шістьох людей, ще 15 залишилися інвалідами. Територія навколо нафтобази була забруднена токсичними речовинами, які згубно вплинули на здоров'я місцевого населення. Тоді

чиновники запевняли, що наслідки пожежі повністю усунено, а територію – дезактивовано. Минув рік, але ситуація не змінилася, тому юридична компанія «Імператив плюс» за підтримки Міжнародного фонду «Скорочення ризиків» подала колективні позови від потерпілих жителів для відшкодування моральної шкоди. Уперше за всю історію України і вперше на території країн колишнього Союзу суддя задовольнив позов стосовно порушення екологічних прав наших громадян і виніс рішення компенсувати постраждалим суму, еквівалентну в 30 мінімальних заробітних плат. Головне в цьому рішенні не сама сума компенсації, а факт того, що Феміда врахувала міжнародні норми екологічного права. Отже, конституційне право на безпечне для здоров'я і життя середовище треба відстоювати. Адже якість і тривалість життя українців залежать від екології [11].

У свою чергу, ЕПЛ започаткувало нову категорією справ – стратегічні позови проти участі громадськості. Це справи, у яких екологічні активісти піддаються судовому переслідуванню з боку бізнесових компаній за свою активну участь у попередженні реалізації шкідливої діяльності, за розповсюдження правдивої інформації про незаконну або шкідливу діяльність, що підриває репутацію юридичних чи фізичних осіб [7]. Варто зазначити про чималу кількість задоволених позовів, які в деяких випадках винесені без дослідження всіх обставин справи, що може схилити до висновку про заінтересованість (порушення принципу неупередженості) суддями. Представники бізнесу намагаються вплинути на припинення діяльності природоохоронних організацій шляхом зловживання правом захисту честі, гідності й ділової репутації. Саме така ситуація склалася у процесі захисту права на безпечне для життя і здоров'я довкілля та права на участь у процесі прийняття екологічно важливих рішень мешканців екологічною громадською організацією «Екологія і світ» в смт. Клевань, що на Рівненщині. Керівництво нафтобази подало позов до суду про спростування неправдивої, на їхню думку, інформації, поширеної екологічним активістом, і відшкодування шкоди, заподіяної честі, гідності і діловій репутації у розмірі 15 000 грн. Позивач просив через суд визнати такою, що не відповідає дійсності, статтю екологічного активіста Г., хоч стаття носила загальний оціночний характер і відбивала глибоку занепокоєність екологічного захисника непростюю екологічною ситуацією, яка склалася на території його селища. Незважаючи на негативний результат у суді першої інстанції, апеляційний суд визнав доводи відповідача і направив справу на новий розгляд до районного суду, де справа нарешті була успішно вирішена на користь екологічного активіста [6, с. 106].

Чинний ЦК України, крім приписів щодо заборони зловживання правами, закріплює і правові норми щодо наслідків зловживання правами, у тому числі й у сфері захисту суб'єктивних прав та інтересів. Зокрема, у разі недодержання особою вимог здійснення права суд може зобов'язати її припинити зловживання своїми правами, а також застосувати інші наслідки, встановлені законом. Згідно із ч. 3 ст. 16 ЦК України суд може відмовити в захисті цивільного права і інтересу особи внаслідок порушення положень закону щодо меж здійснення прав [9].

Погодимося із думкою Л. А. Калишук про те, що з метою вдосконалення чинного законодавства у сфері правового регулювання відносин щодо застосування юридичних способів захисту екологічних прав громадян правові приписи щодо зловживання під час здійснення екологічних прав та їх наслідків повинні знайти своє закріплення безпосередньо в нормах Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [10, с. 6].

Крім того, в Україні на законодавчому рівні необхідно закріпити положення про те, що при оцінці доказів у спорах щодо захисту екологічних прав громадян слід керуватись принципом «поза розумними сумнівами», використання якого практикується Європейським судом з прав людини. Указаний принцип полягає у тому, що доказ може впливати із співіснування достатньо потужних, зрозумілих і таких, що підтверджуються один одним умовиводів або аналогічних неспростовних презумпцій факту. Застосування принципу «поза розумними сумнівами» відображає максимальний стандарт при встановленні факту порушення того чи іншого екологічного права. Жорсткість указанного стандарту є виправданою, оскільки при порушенні екологічних прав під загрозою опиняється безпосередньо життя людини. Цей стандарт значно підвищить ефективність захисту екологічних прав громадян в Україні і не допустить зловживання правом чиновниками та бізнесменами.

Згідно з ч. 3 ст. 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» діяльність фізичних та юридичних осіб, що завдає шкоди навколишньому природному середовищу, може бути припинена за рішенням суду. Припинення такої діяльності полягає у припиненні триваючого екологічного правопорушення. Зазначений спосіб захисту підлягає застосуванню тоді, коли відновлення прав неможливе або значно ускладнене.

Проте ця норма Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» є недосконалою, оскільки передбачає лише можливість припинення діяльності, результати якої вже настали і є очевидними. Оскільки екологічні права є важковідновлюваними, то особливого значення набуває можливість припинення дій, які створюють загрозу такого порушення. Доречно зазначає К. Медведєв, що ідеальний варіант – попередження шкоди, а не її відшкодування [7]. Необхідно доповнити припис Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» вказівкою про те, що за рішенням суду може бути припинена діяльність, яка створює загрозу порушення екологічних прав громадян.

Ще одним аспектом, що перешкоджає якісному доступу до правосуддя, є необізнаність громадян у правильному формулюванні позовних вимог, внаслідок чого суди виносять рішення не на користь осіб, чії екологічні права порушено, або ж відмовляють у відкритті провадження у справі.

Так, рішенням Корабельного районного суду м. Миколаєва від 18 травня 2009 р. у справі № 22ц-1822/09 задоволено позов ОСОБА_4 до ОСОБА_3 про зупинення будівництва багатоквартирного житлового будинку котеджного типу на суміжних земельних ділянках по вул. Липовій, 2-а, 2-6,3, 5 у м. Миколаєві

з підстав того, що будівництво житлового будинку на вказаних земельних ділянках, як зазначав позивач, здійснюється з порушенням установлених будівельних норм, санітарних правил та цільового призначення землі, що може призвести до порушення права на безпечне для життя і здоров'я довкілля та принципу добросусідства. За результатами оскарження цього рішення відповідачем до Апеляційного суду Миколаївської області, у зв'язку з відсутністю підстав для задоволення позову ОСОБА_4 вибраним нею способом, рішенням Апеляційного суду Миколаївської області від 27 серпня 2009 р. апеляційну скаргу ОСОБА_3 задоволено. Рішення Корабельного районного суду м. Миколаєва від 18 травня 2009 р. скасовано й ухвалено нове рішення, згідно з яким у позові ОСОБА_4 до ОСОБА_3 про зупинення будівництва багатоповерхового житлового будинку на суміжній земельній ділянці відмовлено. Апеляційний суд Миколаївської області виходив з того, що відповідно до положень ст. 16 ЦК України кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового інтересу, обравши спосіб захисту цивільного права чи інтересу, у тому числі і припинення дії, яка порушує право. На підставі наявних у справі доказів суд дійшов висновку, що будівництво вказаного житлового будинку завершено, тобто відсутні дії, які можуть порушити права ОСОБА_4, а тому підстав для задоволення позову цієї особи обраним нею способом немає [8].

На нашу думку, доцільно надати можливість громадянам звертатися за правовою допомогою до центрів надання безоплатної первинної правової допомоги за рахунок коштів державного бюджету (для надання адвокатами роз'яснень, консультацій, складання процесуальних документів), оскільки захист навколишнього середовища та прав громадян – це напрям діяльності, в якому перш за все заінтересована держава Україна. Питання захисту екологічних прав людини, збереження та відтворення природних ресурсів на принципах сталого (екологічно збалансованого) природокористування слід розглядати як один із пріоритетів та важливу передумову європейської інтеграції України.

Висновок. Аналіз українського законодавства та судової практики, зокрема досить велика частка перегляду судових рішень першої інстанції апеляційними та касаційними судами, свідчить про наявність прогалин як в законодавстві, так і в професіоналізмі суддівських кадрів. У першу чергу потребують доопрацювання положення Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» щодо розширення можливостей доступу до правосуддя природоохоронних громадських організацій, щодо надання безоплатної правової допомоги громадянам, які потребують захисту екологічних прав, щодо розширеного тлумачення підстав зловживання екологічними правами та впровадження критерію дослідження обставин справи «поза розумними сумнівами».

Список літератури:

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41 (08.10.91). Ст. 546.

3. Медведєв К. В. Екологічні права громадян України: гарантії їх судового захисту: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2012. 17 с.
4. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя, з питань, що стосуються довкілля. Міжнародний документ від 25.06.1998 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_015 (дата звернення: 13.04.2017).
5. Практика Комітета по соблюденію Орхусской конвенции (2004–2008) / под ред. А. Андрусевич, Т. Алге, К. Клеменс, З. Козак. Львов, 2008. 238 с.
6. Черновський О. К. [та ін.]. Захист екологічних прав громадян. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2011. Вип. 604: Правознавство. С. 101–108.
7. Права людини в Україні – 2008. Доповіді правозахисних організацій / Українська Гельсінська спілка з прав людини. URL: [\[helsinki.org.ua / index.php?id=1245859819\]](http://helsinki.org.ua/index.php?id=1245859819) (дата звернення: 13.04.2017).
8. Справа № 22ц-1822/09 II Архів Корабельного районного суду м. Миколаєва. URL: <http://kb.mk.court.gov.ua/sud1414/>.
9. Цивільний кодекс України: Закон від 16.01.2003 р. № 435-IV (Редакція станом на 02.11.2016). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/43515> (дата звернення: 13.04.2017).
10. Калишук Л. А. Юридичні способи захисту екологічних прав громадян України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Донецьк, 2011. 20 с.
11. Вперше в історії України суд задовольнив позов постраждалих від екологічного лиха. URL: <http://ecotown.com.ua/news/Vpershe-v-istoriyi-Ukrayiny-sud-zadovolnyv-pozov-postrazhdalykh-vid-ekolohichnoho-lykha/>.
12. Стратегічні судові справи на захисті екологічних прав та довкілля / Дж. Бонайн, Є. Алексєєва, О. Кравченко (розділ I), О. Кравченко, О. Мельнь-Забрамна (розділ II), О. Мельнь-Забрамна, (розділ III), С. Шутяк (розділ IV), Є. Алексєєва (розділ V) / за заг. ред. Кравченко О. Львів: ЕПЛ, 2014. 135 с.

References:

1. Konstytutsiia Ukrainy. (1996). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 30, art. 141.
2. Pro okhoronu navkolyshnoho pryrodnoho sere dovyyshcha: Zakon Ukrainy vid 25.06.1991. №1264–XII (1991). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 41 (08.10.91), art. 546.
3. Medvediev, K.V. (2012). *Ekolohichni prava hromadian Ukrainy: harantii yikh sudovoho zakhystu. Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
4. Konventsiiia pro dostup do informatsii, uchast hromadskosti v protsesi pryiniattia rishen ta dostup do pravosuiddia, z pytan, shcho stosuuiutsia dovkillia. Mizhnarodnyi dokument vid 25.06.1998. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_015 (data zvernennia: 13.04.2017).
5. Praktyka Komyteta po sobliudenyiu Orkhusskoi konventsyy (2004–2008). (2008). A. Andrusевич, T. Alhe, K. Klemens, Z. Kozak (Eds.) Lvov [in Russian].
6. Chernovskyi, O.K. et al. (2011). *Zakhyst ekolohichnykh prav hromadian. Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu*. Issue 604: Pravoznavstvo. S. 101–108 [in Ukrainian].
7. Prava liudyny v Ukraini – 2008. Dopovidi pravozakhysnykh orhanizatsii. *Ukrainska Helsinska spilka z prav liudyny*. URL: [\[helsinki.org.ua / index.php?id=1245859819\]](http://helsinki.org.ua/index.php?id=1245859819) (data zvernennia: 13.04.2017) [in Ukrainian].
8. Sprava #22ts-1822/09 II Arkhiv Korabelnoho raionnoho sudu m. Mykolaieva. URL: <http://kb.mk.court.gov.ua/sud1414/> [in Ukrainian].
9. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon vid 16.01.2003 № 435-IV (Redaktsiia stanom na 02.11.2016). URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/435_15 (data zvernennia: 13.04.2017).
10. Kalyschuk, L.A. (2011). *Yurydychni sposoby zakhystu ekolohichnykh prav hromadian Ukrainy. Extended abstract of candidate's thesis*. Donetsk [in Ukrainian].
11. Vpershe v istorii Ukrainy sud zadovolnyv pozov postrazhdalykh vid ekolohichnoho lykha. URL: <http://ecotown.com.ua/news/Vpershe-v-istoriyi-Ukrayiny-sud-zadovolnyv-pozov-postrazhdalykh-vid-ekolohichnoho-lykha/> [in Ukrainian].

12. Stratehichni sudovi spravy na zakhysti ekolohichnykh prav ta dovkillia. (2014). / Bonain Dzh., Aleksieieva Ye., Kravchenko O., (rozdil I), Kravchenko O., Melen-Zabramna O. (rozdil II), Melen-Zabramna O., (rozdil III), Shutiaik S. (rozdil IV), Aleksieieva Ye. (rozdil V). Kravchenko O. (Ed.) Lviv: EPL [in Ukrainian].

Yermolaieva T. V., PhD in Law, Docent, associate professor of the Environmental Law department Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Kharkiv.
e-mail: tana28@ukr.net ; ORCID 0000-0002-4071-7490

Problems of access to justice in the protection of environmental rights

In the scientific article the main problems that hinder properly protect environmental rights in court are considered: the presence of an exhaustive list of grounds for appeal to the courts environmental organizations, that are limited according to international standards. Another problem relates to the legal ignorance of citizens on how to protect environmental rights and their irrational use, abuse of the law in some cases. Prevents the realization of environmental rights the interests of others, improper investigation of the case by the court. Another aspect that prevents qualitative access to justice is ignorance of citizens in the proper formulation of the claim, thus the courts make decisions not in favor of those whose environmental rights violated or denied the opening of the proceedings. It is advisable to enable citizens to apply for legal aid centers providing primary legal aid from the state budget (for lawyers providing explanations, advice, preparation of legal documents), as the environment and citizens' rights – a line of action in which the first all Ukraine state concerned. The issue of environmental protection of human rights, the preservation and restoration of natural resources on the principles of sustainable (environmentally sustainable) Nature should be regarded as one of the priorities and an important precondition for the European integration of Ukraine. Thus, environmental rights, and above all the constitutionally enshrined right to safe living environment and health must defend. After all, the quality and duration of life depend on Ukrainian Ecology.

Keywords: Environmental rights; justice, strategic litigation; environmental organizations.

Надійшла до редколегії 15.05.2017 р.